अस्वीकरण

नेपालीमा अनुवाद गरिएको मामिलाको निर्णय पक्षहरुले आफ्नो भाषामा बुझ्नु को लागि मात्र हो। सबै व्यावहारिक र आधिकारिक उद्देश्यका लागि, फैसलाको अंग्रेजी संस्करण नै प्रामाणिक हुनेछ र कार्यान्वयनको उद्देश्यका लागि पनि अंग्रेजी भाषा मै जारी भएको फैसला मान्य हुनेछ।

[२०२४] १२ एससीआर ४९२: २०२४ आईएनएससी ९६६

दुष्यन्त जनबन्धु

विरुद्ध

मेसर्स हुन्डाई अटोएभर इन्डिया प्रा. लि.

(देवानी अपिल नं. १४२९९/२०२४)

११ डिसेम्बर २०२४

[पामिदीघन्टम श्री नरसिंह* र सन्दीप मेहता, न्यायाधीशहरू]

विचारको लागि मुद्दा

उच्च न्यायालयले मध्यस्थता र मेलमिलाप ऐन, १९९६ को धारा ११(६) अन्तर्गत उत्तरदाताले दायर गरेको निवेदनलाई स्वीकार गरी मध्यस्थकर्ता नियुक्त गऱ्यो। के ज्याला नतिरेको र समाप्ति आदेशको वैधानिकता र वैधता सम्बन्धी विवादहरू मध्यस्थता योग्य थिए?

हेडनोट्हरु†

ज्याला भुक्तानी ऐन, १९३६ – धारा १५(२), २२ – औद्योगिक विवाद ऐन, १९४७ – धारा २(ए) – ज्याला नतिरेको र समाप्ति आदेशको वैधानिकता र वैधता सम्बन्धी विवादहरू, यदि मध्यस्थता योग्य छन् भने:

निर्णय: छैन – ज्याला नतिरेको र समाप्ति को वैधानिकता र औचित्य सम्बन्धी विवादहरू जुन मध्यस्थता योग्य छैनन् र उत्तरदाताले धारा ११(६) अन्तर्गत निवेदन दायर गर्नुभन्दा धेरै अघि नै अपीलकर्ताले पीडब्ल्यू ऐन र आईडी ऐन अन्तर्गत वैधानिक अधिकारीहरूसँग सम्पर्क गरिसकेका थिए र यसरी, विवादहरू जे भए पनि वैधानिक अधिकारीहरूसामु विचाराधीन थिए जसले दिवाणी न्यायालयहरूलाई दिएर आफ्नो अधिकार क्षेत्र प्रयोग गर्नेछन् – थप, खुलासा नगर्ने दायित्व सम्बन्धी नियुक्ति आदेशको खण्ड १९ को कथित उल्लङ्घन केवल एक पछि लागेको विचार थियो किनभने यो कारण देखाऊ सूचना, जाँच प्रतिवेदन, अभियोगपत्र र समाप्ति आदेशमा उठाइएको थिएन र यस्तो रूपमा अस्तित्वहीन छ – उत्तरदाताले दायर गरेको धारा ११(६) को निवेदन पीडब्ल्यू ऐन र आईडी ऐन अन्तर्गत वैधानिक अधिकारीहरूसँग सम्पर्क गरेकोमा अपीलकर्तालाई धम्की दिने उद्देश्यले प्रक्रियाको दुरुपयोग थियो – उच्च न्यायालयको फैसला खारेज गरियो – मध्यस्थता र मेलमिलाप ऐन अन्तर्गत उत्तरदाताले धारा ११(६) अन्तर्गत दायर गरेको निवेदन लागतसहित खारेज गरियो – मध्यस्थता र मेलमिलाप ऐन, १९९६। [अनुच्छेद १७, १२, १४, १८]

उद्धृत मामिला कानून

विद्या ड्रोलिया विरुद्ध दुर्गा ट्रेडिङ कर्पोरेशन **[२०२०] ११ एससीआर १००१: (२०२१) २ एससीसी १** – मा निर्भर गरियो।

पर्किन्स इस्टम्यान आर्किटेक्ट्स डीपीसी र अन्य वि. एचएससीसी (इन्डिया) लि. **[२०१९] १७ एससीआर २७५: (२०२०) २० एससीसी ७६०** – सन्दर्भित।

- लेखक

ऐनहरूको सूची

ज्याला भुक्तानी ऐन, १९३६; औद्योगिक विवाद ऐन, १९४७; मध्यस्थता र मेलमिलाप ऐन, १९९६।

कुञ्जी शब्दहरूको सूची

ज्याला नतिरेको; समाप्ति आदेश; समाप्ति आदेशको वैधानिकता र वैधता; विवादहरू मध्यस्थता योग्य छन् कि छैनन्; विवादहरू मध्यस्थता योग्य छैनन्; ज्याला भुक्तानी ऐन, १९३६ अन्तर्गतको अधिकारी; औद्योगिक न्यायालय; अभियोग मेमो; असहयोग; अनुपस्थिति; अनुशासनिक कारबाही; दिवाणी न्यायालयहरूलाई वाद दिएर अधिकार क्षेत्र; मध्यस्थता सम्झौता; मध्यस्थकर्ता एकपक्षीय रूपमा नियुक्त; मध्यस्थता र मेलमिलाप ऐन, १९९६ को धारा ११(६) अन्तर्गत निवेदन; खुलासा नगर्ने दायित्वको कथित उल्लङ्घन; नियुक्ति आदेश; मुद्दा दायर गर्न प्रतिबन्ध; वैधानिक अधिकारीहरू; प्रक्रियाको दुरुपयोग; कारण देखाऊ सूचना; जाँच प्रतिवेदन, अभियोगपत्र; क्षतिपूर्ति।

मामिला उत्पन्न भएको

देवानी अपीलीय अधिकार क्षेत्र: देवानी अपिल नं. १४२९९/२०२४ मद्रासको उच्च न्यायालय को २०.१२.२०२२ मितिको फैसला र आदेशबाट आर्ब ओपी नं. ३१ / २०२२

पक्षहरूको लागि उपस्थिति

अनुराग ओझा, कमलेश के मिश्रा, दीपक राज, अपीलकर्ताका लागि अधिवक्ताहरू। सुश्री जयकीर्ति एस. जडेजा, शिवांग गोयल, ईशान अग्रवाल, अधिवक्ताहरू उत्तरदाता।

सर्वोच्च न्यायालयको फैसला / आदेश

<u>फैसला</u>

पामिदीघन्टम श्री नरसिंह, न्यायाधीश।

१. ढिलाइ माफ गरियो। अनुमति प्रदान गरियो।

२. मध्यस्थता र मेलमिलाप ऐन, १९९६ को धारा ११(६) अन्तर्गत मद्रास उच्च न्यायालयले मध्यस्थकर्ता नियुक्त गरेकोमा प्रश्न उठाउँदै, हाम्रो अगाडि पेश गरिएको आदेशद्वारा, अपीलकर्ताले यो अपिल दायर गरेका छन् कि उत्तरदाता-नियोक्ता, मेसर्स हुन्डाई अटोएभर इन्डिया प्रा. लि. सँगको

विवाद ज्याला भुक्तानी ऐन, १९३६ र औद्योगिक विवाद ऐन, १९४७ अन्तर्गत कानूनद्वारा संचालित छ। सामान्य रूपमा र ऐनको धारा ५ मा समाहित न्यायिक संयमको मान्यतामा, हामीले अपीलकर्तालाई यी आपत्तिहरू मध्यस्थ न्यायाधिकरणमा नै उठाउन भन्नु पर्ने थियो। तर, निम्न तथ्यहरूको विवरणले आफै बोल्छ, हामीले ऐनको धारा ११ अन्तर्गतको निवेदन उपचारात्मक प्रक्रियाको स्पष्ट दुरुपयोग भएको पाएका छौं। त्यसकारण, हामीले अपिललाई स्वीकार गरेका छौं र लागतसहित धारा ११(६) को निवेदनलाई खारेज गरेका छौं।

३. अपीलकर्तालाई १५.०३.२०१९ मितिमा सहायक प्रबन्धकको रूपमा नियुक्त गरिएको थियो। एक वर्षभित्र, कोभिड-१९ महामारीको कारण, अपीलकर्तालाई २२.०३.२०२० देखि ०६.०१.२०२१ मिति सम्म घरबाट काम गर्न भनियो। तर, उत्तरदाताले अगस्ट २०२० देखि कार्यालयमा भौतिक उपस्थिति पुनः सुरु गर्न अपीलकर्तालाई बोलाए। अपीलकर्ताले पालना गर्न अस्वीकार गरेपछि, ०४.०९.२०२० मितिमा कारण देखाऊ सूचना जारी गरियो, त्यसपछि जाँच गरियो, जसको प्रतिवेदन निम्न सर्तहरूमा छ;

"निष्कर्ष

• दुष्यन्तको विरुद्धमा उसको काममा जानाजानी अनुपस्थिति र कम्पनीको व्यवसाय र ग्राहक सम्बन्धमा यसको प्रभावको लागि प्राथमिक प्रमाणहरू छन्।
• उसको अनुपस्थितिको कारणले पनि सम्भावना। श्री दुष्यन्तलाई विस्तृत अभियोगपत्र जारी गर्न सकिन्छ र अन्तिम निर्णय लिन अनुशासन समितिमा पठाउन सकिन्छ।
• अन्तिम निर्णय नभएसम्म, उसले रोस्टर अनुसार नियमित रूपमा कार्यालयमा उपस्थित हुनुपर्छ।
• यदि उसलाई टाढाबाट पहुँच छ भने, ती दिनहरू उसको एचओएसले छुट्टै रेकर्ड गर्नुपर्छ।
• अनुशासन समितिको अन्तिम निर्णयको आधारमा थप कारबाही गर्न सकिन्छ।"

---

१ यसपछि 'ऐन' भनिनेछ।

२ मद्रासको उच्च न्यायालयले २०.१२.२०२२ मितिमा आर्ब ओपी नं. ३१ / २०२२ मा पारित गरेको आदेश।

३ यसपछि 'पीडब्ल्यू ऐन' भनिनेछ।

४ यसपछि 'आईडी ऐन' भनिनेछ।

४. जाँचले निश्चित अनुबंधात्मक खण्डहरूको उल्लङ्घनको लागि २५.११.२०२० मितिमा अभियोग मेमो जारी गऱ्यो र यी असहयोग र अनुपस्थितिसँग सम्बन्धित थिए। यहाँ यो उल्लेख गर्न आवश्यक छ कि खुलासा नगर्ने दायित्वको उल्लङ्घनसँग सम्बन्धित नियुक्ति सर्तहरूको खण्ड १९५ को कुनै सन्दर्भ छैन। अन्ततः, २१.०१.२०२१ मितिमा समाप्ति आदेश पारित गरियो, उक्त समाप्ति आदेशको सान्दर्भिक अंश हाम्रो विचारको लागि महत्त्वपूर्ण छ र यो सजिलो सन्दर्भको लागि यहाँ तल उद्धृत गरिएको छ।

"कृपया हाम्रो कारण देखाऊ सूचनाहरू मिति ४ सेप्टेम्बर २०२०, इमेलहरू मिति (०५ अगस्ट, ०३ सेप्टेम्बर, ०७ सेप्टेम्बर २०२० र ०७ जनवरी २०२१) र अभियोगपत्र मिति (२६ नोभेम्बर २०२०) सन्दर्भ गर्नुहोस्। तपाईंले बिना प्राधिकरण कार्यस्थलमा अनुपस्थित रहनुभएको छ र तपाईं हाम्रो अनुशासन नीति अनुसार बोलाइएको हाम्रो जाँच बैठकहरूको लागि पनि उपस्थित हुनुभएन।

माथिका सबै कुराहरूलाई ध्यानमा राख्दै, तपाईंको सहमति भएको रोजगारी सर्तहरू खण्ड ११, १२(V), १७, २४ र २५ अनुसार, तपाईंको रोजगारी मिति ०६ जनवरी २०२१ को समापन समयदेखि प्रभावकारी रूपमा समाप्त गरिएको छ। [...]"

५. माथिबाट यो स्पष्ट छ कि अपीलकर्ताले नियुक्ति आदेशको खण्ड १९ को उल्लङ्घन गरेको कुनै पनि आरोप छैन जसले गर्दा समाप्ति आदेश जारी भयो।

६. अनुशासनिक कारबाहीको विचाराधीन अवधिमा, अपीलकर्तालाई उसको ज्याला नतिरेकोले, उसले २९.०५.२०२१ मितिमा ज्याला भुक्तानीको लागि कानुनी सूचना जारी गऱ्यो र पीडब्ल्यू ऐन अन्तर्गतको अधिकारीसमक्ष पीडब्ल्यू ऐनको धारा १५(२) अन्तर्गत निवेदन दायर गऱ्यो। प्रतिवादको रूपमा, उत्तरदाताले विवादहरू मध्यस्थता मार्फत सुल्झाउनु पर्ने आरोप लगाउँदै सूचना जारी गऱ्यो र एकपक्षीय रूपमा मध्यस्थकर्ता नियुक्त गर्न अघि बढ्यो। हामी यहाँ यो उल्लेख गर्न सक्छौं कि उत्तरदाताले जारी गरेको उक्त जवाफ सूचना मिति २२.०६.२०२१ मा पनि, यहाँका अपीलकर्ताले खुलासा नगर्ने दायित्वहरूको उल्लङ्घन गरेको कुनै खास आरोप छैन। मध्यस्थताको दावी स्वाभाविक रूपमा ज्याला भुक्तानी रोक्नेसँग सम्बन्धित थियो, जुन अपीलकर्ताका अनुसार पीडब्ल्यू ऐन अन्तर्गतको अधिकारीको अधिकार क्षेत्रभित्र थियो।

५ "तपाईं एचएईआईको व्यवसाय वा गोप्य प्रकृतिको प्रशासनिक वा संगठनात्मक मामिलाको विवरण, जुन एचएईआईको कर्मचारी भएकोले जान्न पाउने तपाईंको विशेषाधिकार हुन सक्छ, मुखले वा अन्य कुनै पनि तरिकाले कसैलाई दिनुहुनेछैन।"

७. पीडब्ल्यू ऐन अन्तर्गतको अधिकारीसमक्षको कारबाहीसँग सम्बन्धित तथ्यहरूसँग हामीले व्यवहार गर्नु अघि, यो उल्लेख गर्न आवश्यक छ कि एकपक्षीय रूपमा नियुक्त मध्यस्थकर्ताले मध्यस्थता कारबाही सुरु गर्दा, अपीलकर्ताले ऐनको धारा १६ अन्तर्गत निवेदन दायर गरी मध्यस्थकर्तालाई उसको योग्यतामाथि शासन गर्न आह्वान गरे। यो रोचक छ कि मध्यस्थकर्ताले नै ०१.०५.२०२२ मितिमा यस न्यायालयको पर्किन्स इस्टम्यान आर्किटेक्ट्स डीपीसी र अन्य वि. एचएससीसी (इन्डिया) लि.६ को निर्णयलाई ध्यानमा राख्दै आदेश पारित गरी मध्यस्थता कारबाही बन्द गरे। सान्दर्भिक अंश यहाँ यसरी पुनः प्रस्तुत गरिएको छः "[...] प्रस्तुत मामिलामा, यहाँ माथि विस्तृत रूपमा उल्लेख भएअनुसार, अधोहस्ताक्षरकर्तालाई मध्यस्थकर्ताको रूपमा नियुक्ति र यसको मध्यस्थ न्यायाधिकरणको गठन उत्तरदाताको सहमति वा सहभागिता बिना नै भएको छ। एक पटक यस मध्यस्थ न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्रलाई त्यस आधारमा प्रश्नमा राखिएपछि, यस न्यायाधिकरणसँग कुनै पनि तरिकाले मामिलामा अगाडि बढ्ने शक्ति वा अधिकार रहँदैन।

तसर्थ, यस मध्यस्थ न्यायाधिकरणको गठन मध्यस्थता र मेलमिलाप ऐनको धारा ११ को प्रावधानहरू अनुसार वा अनुरूप छैन भनेर धारण गर्न मलाई कुनै हिचकिचाहट छैन, विशेष गरी

पर्किन्स इस्टम्यान आर्किटेक्ट्स डीपीसी र अन्य वि. एचएससीसी (इन्डिया) लि. मा माननीय सर्वोच्च न्यायालयले निर्धारण गरेको अनुपातको प्रकाशमा।

यसको प्रकाशमा, माथि उल्लेखित पक्षहरू बीचको यस न्यायाधिकरणसमक्षको मध्यस्थता कारबाही तुरुन्तै बन्द गरिएको छ र दुवै पक्षलाई कानून अनुसार आ-आफ्नो उपचारहरू खोज्ने स्वतन्त्रता दिइएको छ।"

८. अधिकारीसमक्ष सुरु भएको कारबाहीमा फर्किंदै, हामी नोट गर्छौं कि उत्तरदाताले ऐनको धारा ८ अन्तर्गत निवेदन दायर गरी पीडब्ल्यू ऐनको धारा १५(२) अन्तर्गतको निवेदनमा संलग्न विवादलाई मध्यस्थतामा पठाउन खोजे। पीडब्ल्यू ऐन अन्तर्गतको अधिकारीले उक्त निवेदनलाई ०३.०३.२०२२ मा खारेज गर्दै यस्तो धारण गरे; "ज्याला भुक्तानी ऐनको धारा २३ लाई ध्यानमा राख्दै, मध्यस्थता सम्झौता ज्याला भुक्तानी ऐन अन्तर्गत गैरकानूनी रूपमा काटिएको ज्यालाको सन्दर्भमा दावीकर्ताको बाटोमा खडा हुन सक्दैन।"

६ [२०१९] १७ एससीआर २७५: (२०२०) २० एससीसी ७६०

९. अर्को एउटा विकास छ। २१.०१.२०२१ मितिको समाप्ति आदेशमाथि प्रश्न उठाउँदै, अपीलकर्ताले आईडी ऐनको धारा २(ए) अन्तर्गत निवेदन दायर गरी औद्योगिक न्यायाधिकरणमा सम्पर्क गरे र यो औद्योगिक न्यायाधिकरणद्वारा निर्णय र निर्धारणको लागि विचाराधीन छ।

१०. यो माथि उल्लेखित पृष्ठभूमिमा छ कि उत्तरदाताले अगस्ट २०२२ मा ऐनको धारा ११(६) अन्तर्गत निवेदन दायर गरी मध्यस्थकर्ता नियुक्तिको लागि अनुरोध गर्दै उच्च न्यायालयमा सम्पर्क गरे। अपीलकर्ता र उत्तरदाता बीचको विवाद, मध्यस्थता निवेदनमा उल्लेख भएअनुसार, ज्याला नतिरेको र २१.०१.२०२१ मितिको समाप्ति आदेशको वैधानिकता र वैधतासँग सम्बन्धित छ। यी विवादहरू बाहेक, पहिलो पटक उत्तरदाताले विवादलाई नयाँ कोण दिने प्रयास गरे कि अपीलकर्ताले नियुक्ति आदेशको खण्ड १९ अन्तर्गत खुलासा नगर्ने दायित्वहरूको पनि उल्लङ्घन गरेका छन्।

११. हाम्रो अगाडि पेश गरिएको आदेशमा, उच्च न्यायालयले मध्यस्थता सम्झौतालाई नोट गर्न अघि बढेको छ र त्यसकारण, एक अधिवक्तालाई मध्यस्थकर्ताको रूपमा नियुक्त गरेको छ।

१२. खण्ड १९ अन्तर्गत खुलासा नगर्ने दायित्वको उल्लङ्घनसँग सम्बन्धित मामिला केवल एक पछि लागेको विचार हो। यो स्पष्ट रूपमा आधार थिएन जब उत्तरदाताले ०४.०९.२०२० मितिमा कारण देखाऊ सूचना जारी गरे, न त यो जाँच प्रतिवेदनको अंश थियो, जसको सान्दर्भिक अंश हामीले माथि अनुच्छेद ३ मा उद्धृत गरेका छौं। यो २५.११.२०२ मितिको अभियोग मेमोको अंश पनि होइन।

१३. महत्त्वपूर्ण कुरा, समाप्ति यस्तो कुनै पनि आरोपमा आधारित थिएन जुन हामीले अघि उद्धृत गरेको २१.०१.२०२१ मितिको समाप्ति आदेशबाट स्पष्ट छ। यी परिस्थितिहरूमा, हामी निष्कर्ष

निकाल्न सक्छौं कि खुलासा नगर्ने दायित्वहरूको उल्लङ्घनको बारेमा कुनै विवाद छैन र धारा ११(६) को निवेदन, यस हदसम्म अस्तित्वहीन छ।

१४. जहाँसम्म अन्य विवादहरूको कुरा छ, ती ज्याला नतिरेको र २१.०१.२०२१ मितिको समाप्ति आदेशको वैधानिकता र वैधतासँग सम्बन्धित छन्। अपीलकर्ताले समाप्ति आदेशभन्दा धेरै अघि नै पीडब्ल्यू ऐन अन्तर्गतको अधिकारीसँग सम्पर्क गरे र उक्त अधिकारीले दिवाणी न्यायालयहरूलाई दिएर पीडब्ल्यू ऐनको धारा १५(२) अन्तर्गत अधिकार क्षेत्र प्रयोग गर्नेछन् र यी विवादहरू मध्यस्थता योग्य छैनन्। पीडब्ल्यू ऐनको धारा २२ यस प्रकार छ:

"२२. मामिला दायर गर्न प्रतिबन्ध।—कुनै पनि न्यायालयले ज्याला वा ज्यालाबाट कुनै पनि कटौतीको असुलीको लागि कुनै पनि मामिला दायर गर्नेछैन जहाँसम्म दावी गरिएको रकम—

(क) धारा १५ अन्तर्गतको निवेदनको विषय बनाउँछ जुन वादीले प्रस्तुत गरेको छ र जुन उक्त धारा अन्तर्गत नियुक्त अधिकारीसमक्ष विचाराधीन छ वा धारा १७ अन्तर्गतको अपिलको विषय बनाउँछ; वा

(ख) वादीको पक्षमा धारा १५ अन्तर्गतको निर्देशनको विषय बनेको छ; वा
(ग) धारा १५ अन्तर्गतको कुनै पनि कारबाहीमा, वादीलाई तिर्नु नपर्ने भनेर निर्णय गरिएको छ; वा
(घ) धारा १५ अन्तर्गतको निवेदनद्वारा असुल गर्न सकिन्थ्यो।"

१५. त्यसैगरी, २१.०१.२०२१ मितिको समाप्ति आदेशको वैधानिकता आईडी ऐनको धारा २(ए) अन्तर्गत औद्योगिक न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्रभित्र छ र यो उल्लेख गर्न महत्त्वपूर्ण छ कि औद्योगिक न्यायालयको अधिकार क्षेत्र पनि दिवाणी न्यायालयहरूलाई वाद दिएर छ र मध्यस्थता योग्य छैन। यो नोट गर्न पनि महत्त्वपूर्ण छ कि यी कानुनहरू अन्तर्गतका उपचारहरू उत्तरदाताले धारा ११(६) अन्तर्गत निवेदन दायर गर्नुभन्दा धेरै अघि नै आह्वान गरिएका थिए। विद्या ड्रोलिया वि. दुर्गा ट्रेडिङ कर्पोरेशन७ मा, विषय-वस्तु मध्यस्थता योग्यताको सिद्धान्तलाई यसरी बताइएको छ:
"७६. माथिको छलफललाई ध्यानमा राख्दै, हामी मध्यस्थता सम्झौतामा विवादको विषय-वस्तु कहिले मध्यस्थता योग्य हुँदैन भनेर निर्धारण गर्नको लागि चार गुणा परीक्षण प्रस्तुत गर्न चाहन्छौं:

७६.१ (१) जब कारबाहीको कारण र विवादको विषय-वस्तु वस्तुगत अधिकारसँग सम्बन्धित कार्यहरूसँग सम्बन्धित हुन्छ, जुन वस्तुगत अधिकारबाट उत्पन्न हुने अधीनस्थ व्यक्तिपरक अधिकारहरूसँग सम्बन्धित हुँदैन।

७६.२ (२) जब कारबाहीको कारण र विवादको विषय-वस्तुले तेस्रो-पक्ष अधिकारहरूलाई असर गर्छ; एर्गा ओम्नेस प्रभाव छ; केन्द्रीकृत निर्णय आवश्यक छ, र पारस्परिक निर्णय उपयुक्त र लागू गर्न योग्य हुनेछैन।

(३) जब कारबाहीको कारण र विवादको विषय-वस्तु राज्यको अविभाज्य सार्वभौम र सार्वजनिक हितका कार्यहरूसँग सम्बन्धित हुन्छ र त्यसैले पारस्परिक निर्णय लागू गर्न योग्य हुनेछैन। जब

विवादको विषय-वस्तु अनिवार्य कानुन(हरू) अनुसार स्पष्ट रूपमा वा आवश्यक निहितार्थद्वारा मध्यस्थता योग्य हुँदैन।" (जोड दिइएको)

---

७ [२०२०] ११ एससीआर १००१: (२०२१) २ एससीसी १

१६. धारा ११(६) को निवेदन कुन तथ्यात्मक पृष्ठभूमिका दायर गरिएको थियो भनेर विचार गरिसकेपछि, हामी यो राय राख्छौं कि यो प्रक्रियाको दुरुपयोग हो। पीडब्ल्यू ऐन र आईडी ऐन अन्तर्गत वैधानिक अधिकारीहरूसँग सम्पर्क गरेकोमा अपीलकर्तालाई धम्की दिने उद्देश्यले यो स्पष्ट रूपमा थियो। सम्झौताको खण्ड १९ लाई आह्वान गर्ने र रु. १४,०२,८२२/- को क्षतिपूर्ति माग गर्ने कुनै आधार छैन जब त्यो तथ्य स्थिति उत्पन्न भएन।

१७. धारा ११(६) को निवेदनका दुई पक्षहरू छन्। पहिलो वैधानिक अधिकारीहरूसामु जे भए पनि विचाराधीन विवादहरूसँग सम्बन्धित छ, र ती ज्याला नतिरेको र समाप्ति को वैधानिकता र औचित्यसँग सम्बन्धित छन् जुन मध्यस्थता योग्य छैनन्। दोस्रो पक्ष खुलासा नगर्ने दायित्व सम्बन्धी खण्ड १९ को कथित उल्लङ्घनसँग सम्बन्धित छ, जुन कारण देखाऊ सूचना, जाँच प्रतिवेदन, अभियोगपत्र र समाप्ति आदेशमा उठाइएको थिएन र यस्तो रूपमा अस्तित्वहीन छ।

१८. माथिको आधारमा, हामी देवानी अपिललाई स्वीकार गर्छौं र उच्च न्यायालयले पारित गरेको फैसला र आदेशलाई खारेज गर्छौं र मध्यस्थता र मेलमिलाप ऐन अन्तर्गत उत्तरदाताले दायर गरेको धारा ११(६) अन्तर्गतको निवेदनलाई खारेज गर्छौं।

१९. अपीलकर्ताले आजदेखि ३ महिनाभित्र वहाँलाई तिर्नुपर्ने रु. ५ लाखको लागतको हकदार पनि हुनेछन्।

मामिलाको नतिजा: देवानी अपिल स्वीकार गरियो।

†हेडनोटहरु तयार गर्ने: दिव्या पाण्डे